

Бредіхіна Вікторія Леонідівна
доцент кафедри екологічного права,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАДАЧІ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА І ЗАКОНОДАВСТВА НА ШЛЯХУ ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Сьогодні перед Українською державою постав історичний виклик: вижити в сучасній геополітичній ситуації і вийти з системної соціально-економічної та екологічної кризи. Указом Президента України від 12 січня 2015 року була схвалена Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020», де визначався перелік основних реформ, які запропоновано здійснити у державі для подолання кризи та виходу України на «провідні позиції у світі». І, хоча в основу даної Стратегії покладено впровадження європейських стандартів життя та досягнення сталого розвитку України, самої концепції останнього та конкретних способів його досягнення в умовах нашої країни виокремлено не було. Слід сказати, що й екологічна складова у Стратегії, на жаль, має дуже невелику частку і виражена лише у завданні «забезпечити стійке зростання економіки екологічно невиснажливим способом» та у програмі забезпечення енергонезалежності нашої держави.

Як відомо, концепція сталого розвитку передбачає збалансованість економічних, екологічних, соціальних, гуманітарних та інших цілей розвитку суспільства, коли процес експлуатації природних ресурсів не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої потреби. Тому серед основних засад та цілей державної екологічної політики України все ж передбачено забезпечення екологічно збалансованого природокористування, як такого процесу взаємодії суспільства з навколишнім природним середовищем, за якого досягається оптимальне співвідношення між господарською діяльністю, забезпеченням матеріальних і духовних потреб населення та підтриманням якісного стану довкілля і збереженням природних ресурсів для майбутніх поколінь.

Вирішення поставлених завдань залежить від багатьох складових, в тому числі й від належного і ефективного правового регулювання відповідних суспільних відносин, а також від надійної практичної реалізації закріплених у законодавстві правових норм. Отже, сучасні реалії формують достатньо потужну основу для подальшого розвитку екологічного права, систематизації відповідного законодавства та проведення фундаментальних наукових досліджень методологічних, доктринальних засад, практичних проблем і питань становлення, розвитку та забезпечення ефективного функціонування основних елементів національної правової системи.

У зв'язку з цим на екологічне право сьогодні покладаються завдання пошуку оптимальних шляхів та опрацювання наукових доробок для досягнення сталого розвитку нашої держави, формування нової людини з екологічно спрямованим світоглядом і високою еколого-правовою культурою. Виходячи з основних функцій екологічного права як такого можна виділити найбільш суттєві напрямки та інструменти його впливу на суспільні відносини не тільки у сфері раціонального використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки, але й у суміжних галузях, які є правовим підґрунтям і необхідними складовими сталого розвитку.

З огляду на це, важливим є узгодження еколого-правових норм з приписами інших галузей права для системного і всебічного вирішення екологічних, соціально-економічних та інших проблем, екологізація юридичної освіти й науки. Так, вбачається доцільним збільшити «екологічну» частку у сукупності правових норм конституційного права (щодо розбудови екологічної держави, реалізації власності Українського народу на природні ресурси, захисту екологічних прав та дотримання відповідних обов'язків тощо); господарського права (щодо врегулювання використання природних ресурсів у господарській діяльності); кримінального права (дослідження злочинів проти довкілля та адекватної відповідальності) та ін. У цьому зв'язку варто приділити увагу науковій розробці та аналізу можливих теоретичних та практичних

міжгалузевих зв'язків, комплексним науково-методологічним дослідженням на межі юридичних галузей.

Не менш важливим напрямком є досягнення стабільності екологічного законодавства, ліквідація прогалин, неузгодженості та іноді й неконкретності юридичної термінології, дублювання правових норм, усунення інших недоліків, які ускладнюють правозастосування. В основі цього має стати науковий підхід до законодавчої творчості, використання наукових напрацювань та рекомендацій, що приведе до бажаної виваженості змісту правових норм та до системної координації нормативних актів між собою.

Нагальною потребою подальшого розвитку екологічного права та реалізації його регулятивної функції є зв'язок з юридичною практикою, реальною можливістю застосування прийнятих правових норм. Тому варто приділяти більше уваги дослідженням з аналізу та узагальнення правозастосовної практики, судових рішень, вирішення екологічних спорів, реалізації правоохоронними та іншими органами своїх повноважень тощо. Це, на наш погляд, сприятиме розробленню і впровадженню в законодавство ефективних механізмів реалізації деяких поки що декларативних норм та приписів.

Не треба забувати й про виховну функцію екологічного права, особливо актуальну на шляху до сталого розвитку нашої держави і формуванні нового екологічно свідомого покоління. Все це суттєво посилює значимість і одночасно виводить на новий рівень викладання еколого-правових дисциплін. Важливо спрямовувати навчальний матеріал на виховання екологічної правосвідомості студентів, дбайливого ставлення до природних ресурсів та навколишнього середовища в цілому, при викладанні акцентувати увагу на формуванні у них системи екологічних цінностей та переваг.

Вищезазначене є лише частиною актуальних проблем і завдань екологічного права і законодавства на сучасному етапі і, безперечно, потребує подальших обговорень та наукових дискусій.